

19.10.2023

Група №36

Урок №16

Тема уроку: Іван Драч – невтомний шукач нового змісту і нової форми в поезії. Переосмислення жанру балади. «Балада про соняшник» - поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образу соняшника, сонця.

Мета уроку: (формувані компетентності): предметні: знання основних віх життєвого і творчого шляху поета, основних ознак балади, порівняння її класичного взірця з баладами І. Драча; **ключові: ціннісно-сміслову:** вдосконалення навичок аналізу поетичного твору, пояснювати власне розуміння образів-символів, розуміти умовність, метафористичність художнього втілення головних ідей; **комунікативну та соціальну:** розвиток уміння пояснювати це на прикладах з творів, висловлювати власні роздуми про суть мистецтва, процес творчості; **загальнокультурну:** розуміння і усвідомлення філософських категорій доброти, широти світогляду та світосприйняття, моральних переваг творчої, душевно щедрої людини.

Тип уроку: засвоєння нових знань, формування на їх основі вмінь та навичок.

Обладнання: портрет І. Драча, збірки поезій, мультимедійний комплекс.

Його поезія — органічна, природна, вона не з самопримусу писана в риму, а з необхідності душі та серця існування саме в такому вигляді, саме в такій формі.

Є. Гуцало

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

1. Аналіз поезій збірки «Таємниця твого обличчя» (за вибором учнів).
2. Виконання тестових завдань, підготовлених учнями.

III. ОГолошення теми й мети уроку

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Вступне слово вчителя

Наш сучасник Іван Малкович так сказав про творчість поета-шістдесятника Івана Драча: «Поезія Івана Драча у 60-і роки стала таким свіжим вітром, який пробудив інтерес у багатьох не тільки до української поезії й української літератури, а ширше — взагалі до всього українського. Тоді поезія захоплювала уми багатьох людей. То був час, коли лише у метафорі можна було щось висловити, якимись натяками, щось таке, що не можна було висловити ніде. Іван Драч це теж дуже добре робив. Іван Драч був поетичним лідером шістдесятників».

Тож давайте ближче познайомимося із життям і творчістю цього майстра слова. Уявіть, що Іван Федорович відомий блогер, а ви — його підписники. Він запросив вас на фан-зустріч, де ви зможете поставити йому запитання про те, що вас цікавить.

2. «Інтерв'ю з поетом»

Учень. Розкажіть, будь ласка, про свої дитячі роки, про перші кроки в літературі.

Поет. Я народився 17 жовтня 1936 року в селі Теліженцях Тетіївського району на Київщині. Після закінчення Тетіївської середньої школи викладав російську мову й літературу в школі села Дзвінячого. У 1951 р. в районній газеті був надрукований мій перший вірш. Пізніше працював інструктором Тетіївського райкому комсомолу. Відбувши службу в армії (1955-1958), став студентом філологічного факультету Київського університету, але навчання не закінчив, був виключений під тиском каральних органів. Влаштувався на роботу в редакцію газети «Літературна Україна». Там надрукував свою поему «Ніж у сонці» (1961), яку прихильно зустріли читачі. Наступного року видав окрему книжку поезій «Соняшник».

Учень. Іване Федоровичу, розкажіть про курйозний випадок, що трапився з цією збіркою.

Поет. У ній оспівувалась доля звичайної людини, невичерпність людського генія на теренах науки й техніки, бажання розгадати таємниці буття. Назва збірки — предметна, уречевлена метафора. Вона спричинила й один курйозний випадок: через кілька років після виходу збірки, коли навіть у мене, її автора не лишилося жодного примірника, я раптом знайшов книжечку в одній маленькій сільській книгарні в стосику сільськогосподарської літератури.

Учень. Чому саме таку назву має збірка?

Поет. Назву збірці дала «Балада про соняшник», яка й до сьогодні залишається моїм «візитковим» твором.

Учень. Ви мали певний стосунок до шістдесятницького опозиційного руху, однак після арештів шістдесятників радянським режимом, у травні 1966 року написали відкритий лист, у якому покаюлися за свої зв'язки з дисидентами. Чому так сталося?

Поет. Я 30 років був членом КПРС, у яку свято вірив. Гріх було б не вважати мене конформістом. Скрипник і Хвильовий були комуністами і великими українцями. Але «конформіст» для мене — не лайливе слово. Це людина, котра знає ситуацію, розбирається в ситуації та робить ті кроки, які вважає потрібними.

Учень. Уже в 1976 ви отримали Державну премію УРСР ім. Т. Г. Шевченка за збірку віршів «Корінь і крона». Певний час працювали у сценарній майстерні кіностудії ім. О. Довженка, ви є автором кіносценаріїв «Криниця для спраглих», «Камінний хрест» (за мотивами творів В. Стефаніка), «Іду до тебе» (про долю Лесі Українки), «Пропала грамота», «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» (за оповіданнями М. Гоголя), «І в звуках пам'ять відгукнеться», «Зона» (у співавторстві з М. Мащенком; за однойменною п'єсою М. Куліша) та ін. Крім літературної діяльності, ви активно займалися політикою.

Поет. Так, я брав участь у політичному житті України. Очолив Народний Рух України за перебудову, ставши його головою у 1989-му. З 28 лютого по 4 грудня 1992 був співголовою НРУ разом з В'ячеславом Чорноволом і Михайлом Горинем. Навесні 1990 року став народним депутатом Верховної Ради України від Артемівського виборчого округу. За мене проголосувало 66,38 % виборців. Вдруге до парламенту потрапив у березні 1998-го. На парламентських виборах 31 березня 2002 я балотувався від «Нашої України» і в результаті втретє став членом Верховної Ради.

Учень. Про вас кажуть, що в українській поезії ви є продовжувачем традицій М. Коцюбинського, Павла Тичини. Сонце стало вашим символом, сонце й серце стоять поряд, виступають контекстуальними синонімами в поезиці.

Поет. Люблю повертати людину очима до сонця. Спочатку поболіють очі, зате як поліпшується зір! Світ стає дорожчим, ріднішим, відчутнішим. Люблю повертати очима до сонця мистецтва. На небі життя побачив його зразу, почав розуміти тільки недавно.

Учень. Так, життя — чудова річ, а сонце робить його ще кращим, наповненішим. Шкода, що воно має свої межі.

Поет. Я не боюся смерті. А коли б мене запитали, що б я сказав, якби зустрівся з Богом, я б відповів: «Я би вибачився за те, що я такий».

· 3. Слово вчителя

Із усіх поетів-шістдесятників Іван Драч є чи не найбільшим шукачем нових масштабів художнього мислення, образної досконалості, гармонії людини зі Всесвітом, він фіксує живе життя в кожному своєму слові. Але багато кого дратувала асоціативність, метафоричність, символізм його творів, введення в мову вірша наукової лексики.

Іван Дзюба так охарактеризував творчий феномен Івана Драча: «За енергією шукань, розгоном випереджування і садизмом самозміни Іван Драч явище небувале в усій українській поезії. Він увесь — скімлива душевна незакінченість, моторошна невіднайденість, постійно поновлювана незгармонізованість».

Уже в першій збірці поета «Соняшник» оспівувалась доля звичайної людини, невичерпність людського генія на теренах науки й техніки, бажання розгадати таємниці буття. У Івана Драча є твори, які ще на початку 60-х захоплювали читачів неординарністю поетичного мислення: «Балада про соняшник» (котра дала назву й дебютній збірці). І. Драч назвав свій твір про соняшник баладою.

· 4. Прослуховування поезії «Балада про соняшник»

(<https://www.youtube.com/watch?v=r-Ncc6D8NEI>)

· 5. Теорія літератури (повторення)

Дайте визначення балади та назвіть її особливості. (*Балада — вид ліро-епічної поезії фантастичного, історико-героїчного або соціально-побутового характеру з драматичним сюжетом. Особливості: реальне часто поєднується з фантастичним, невелика кількість персонажів, підкреслена узагальненість, відсутність деталізації, стислість у викладі матеріалу, композиція (вступ, основна частина, висновок), гостросюжетність*)

· 6. Коментар учителя

Отже, «Балада про соняшник» не вкладалася в загальноприйнятому розумінні в рамки цього жанру, маючи ознаки то притчі, то медитації, то невеликої поеми. «Балада про соняшник» — твір незвичний. Йому притаманні баладні елементи фантастики

(олюднення образів соняшника й сонця за рахунок навмисного заземлення, спрощення), особливий драматизм, адже справжнє потрясіння переживає незвичний персонаж із зеленими руками й ногами від фантастичної картини сонця на велосипеді. Поет реформував жанрові можливості балади, відкинувши традиційні її атрибути, але залишивши ліро-епічну структуру, напружений сюжет. Особливості балади І. Драча в тому, що він розширив просторові координати художнього світу, увів побутову конкретику, універсальність і велич життя, поєднанні в цілісність.

Сонце в баладі — це втілення людських прагнень до правди, до краси, до ніжності, до справедливості, це морально-етична категорія.

В Україні здавна до рослин ставилися, як до істот, наділених душею, що відбилося в багатьох легендах та піснях, а також у літературних творах. Соняшник — рослина, завезена з Північної Америки, яка відразу вписалася в український краєвид, стала квіткою національного світовідчуження. Очевидно, не останню роль тут відіграла її досконала короно-подібна форма, схожа на сонячне, а також жовтий колір як невід'ємна частина національної символіки.

Пригадайте, на полотнах яких художників зображено соняшник.

7. Аналіз балади

Літературний рід: ліро-епос.

Жанр: балада (модерна).

Тема: розповідь про хлопчика-соняшника, показ природи мистецької творчості.

Ідея: возвеличення таїнства пробудження творчого духу в людині; усвідомлення високості поезії, що базується на рідному ґрунті, на національних коренях.

Провідний мотив: талант бачити красу в повсякденні.

Віршовий розмір: верлібр.

Художні засоби балади:

□ *епітети:* тіло шорстке і зелене; красиве засмагле сонце; золоті переливи; червона сорочка; золоте німе захоплення; сонце оранжеве;

□ *розгорнута метафора:* В соняшника були руки і ноги, Було тіло шорстке і зелене. Він бігав наввипередки з вітром, Він вилазив на грушу і рвав у пазуху гнилиці. І купався коло млина, і лежав у піску, І стріляв горобців з рогатки. Він стрибав на одній нозі...

□ *риторичне звертання*: Поезіє, сонце моє оранжеве; дайте покататись, дядьку!

□ *риторичне питання*: Дядьку, хіба вам шкода?

· 8. Метод «Прес»

▼ На скільки частин можна поділити вірш? (*На дві: притчеву і роз'яснювальну*)
Зачитати.

▼ Назвіть головні образи твору та їх роль. (*Соняшник — хлопчик-підліток. Бігав наввипередки з вітром; вилазив на грушу; рвав гнилиці; купався коло млина; лежав у піску; стріляв горобців з рогатки; стрибає на одній нозі, щоб вилити з вуха воду. Тоненький, жвавий, непосидючий, рухливий, сільський хлопчик-підліток. Їхав на велосипеді, застиг на віки і століття в золотому німому захопленні. Сонце — дядько. Красиве; засмагле; в золотих переливах; у червоній сорочці навипуск*)

▼ Проаналізуйте алегоричність образів сонця і соняшника. (*Алегоричні образи соняшника й сонця чітко вказують, про кого та про що йдеться — про поета й поезію, які самостверджуються на основі буденних реалій. Вони розкривають приховані можливості творчого життя за законами краси, духовного злету. І. Драч через образи сонця і соняшника поєднує дві сфери: порив до високості із закоріненням у рідний ґрунт*)

· 9. Слово вчителя

Отже, перед нами притча про красу й силу поезії Іван Драч стверджує: «У кожного мусить бути своє сонце, своя заповітна верховина, у вічному русі до якої ми очищаємось од випадкового, від хатянської суєти суєт, стаємо вищі та красивіші». Слід відзначити новаторство змісту та форми, переосмислення жанру балади, етюду, введення наукової лексики, відгук на злободенні теми, самоіронію, метафоричність, алегоричність та символічність образів.

V. ПІДСУМКИ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

· 1. Асоціативний куш

СОНЦЕ (*світло, радість, піднесення, сяйво, оптимізм, енергія, літо*)

СОНЯШНИК (*сонце, Україна, рідна домівка, село, поле, город, урожай*)

· 2. Продовжіть речення

□ Поезія — це...

□ Читаючи «Баладу про соняшник», я відчув (зрозумів, пригадав)...

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Аналізувати поезію «Балада про соняшник». Підготувати повідомлення про М. Вінграновського

. Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.